

ІВАНО-ФРАНКІВСЬК ЯК ФОРПОСТ РЕКРЕАЦІЙНОГО ОСВОЄННЯ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ

J.R.Hiletskyu, I.I.Zakutynska

Ivano-Frankivsk as an outpost of recreational occupation of Ukrainian Carpathians

Туристично-рекреаційна галузь є стратегічним напрямком розвитку туристичної інфраструктури в межах приміської зони Івано-Франківська. Об'єктивно регіон дослідження має всі передумови для інтенсивного розвитку туризму, зокрема цьому сприяють особливості географічного розміщення та рельєфу, сприятливий клімат, багатство природного, історико-культурного та туристично-рекреаційного потенціалів. За останні роки спостерігається позитивна динаміка зростання кількості туристів в межах регіону. Мешканці Івано-Франківська зберегли власну історію та традиції державності. Виразні регіональні риси її населення, пан-європейські культурні орієнтації, мовні та культурні особливості – це ті переваги на яких базується перспективний розвиток регіону як туристичного. Активізація освоєння рекреаційно-туристичного потенціалу прилеглої частини Карпатського регіону є пріоритетним напрямком соціально-економічного розвитку Івано-Франківська та його приміської зони. Розвиток приміської зони сприяє розширенню міського середовища для покращення життєдіяльності людини, стійкого соціально-економічного та просторового розвитку міста, ефективного здійснення містом Івано-Франківськом функцій обласного центру та форпосту рекреаційного освоєння регіону Українських Карпат. Приміські зони

мають важливе значення для подальшого розвитку поселенської мережі та господарського комплексу України в цілому.

Ключові слова: форпост; туризм; приміська зона; рекреаційне освоєння; інфраструктура.

Tourist and recreational field is a strategic direction in the development of the touristic infrastructure within the suburban zone of Ivano-Frankivsk. Objectively, the investigated region has all perspectives for the development of tourism; in particular, it is facilitated by the peculiarities of geographical position and relief, favourable climate, natural, historical and cultural, touristic and recreational potential wealth. In recent years a positive dynamics in increase of the number of tourists in the region is observed. The city of Ivano-Frankivsk is called a touristic centre, although in fact tourists consider it to be a transitional post on their way to the Carpathians. Residents of Ivano-Frankivsk have preserved their own history and traditions of the state. Distinct regional features of its residents, paneuropean cultural orientation, lingual and cultural peculiarities are those advantages on which the perspective development of the region as a touristic centre is based. Activization of the development of recreational and touristic potential of the adjacent part of the Carpathian region is an urgent issue in the social and economical development of Ivano-Frankivsk and its suburban zone. The development of a suburban areas contributes to the growth of the city environment favourable for the human.

Key words: outpost; tourism; suburban zone; recreational occupation; infrastructure.

Вступ. Досвід провідних туристичних країн світу та сусідів України свідчать про значимість туризму і рекреації для господарства цих держав. Створення і розвиток «туристичних районів» позитивно впливає на економіку країни. Цей досвід потрібно перейняти й Україні: розвивати і створювати нові туристичні райони, центри, використовуючи їхні потенційні можливості. Одним з найбільших туристичних регіонів України є Українські Карпати разом із

Закарпаттям та Передкарпаттям, які мають значний рекреаційно-туристичний потенціал. Цей регіон в останні роки все активніше переорієнтовується на розвиток рекреації і туризму. При цьому дуже важливе значення для освоєння усього наявного рекреаційного потенціалу Українських Карпат має розвиток транспортної мережі, а також потужних транспортних вузлів, які одночасно є важливими культурно-рекреаційними центрами. Такі міста відіграють роль своєрідних форпостів рекреаційного освоєння регіону.

Функцію форпостів рекреаційного освоєння Українських Карпат виконують декілька десятків міст, селищ та навіть сіл. За своєю значущістю серед них можна умовно виділити три групи – першого, другого та третього порядків. До форпостів рекреаційного освоєння першого порядку доцільно віднести великі і середні міста, які обов'язково є важливими транспортними вузлами, а також самі володіють потужним культурно-рекреаційним потенціалом. Таку роль однозначно відіграють Стрий, Івано-Франківськ, Коломия, Чернівці у межах північно-східного макросхилу Українських Карпат та Мукачево, Ужгород у межах південно-східного макросхилу.

До форпостів рекреаційного освоєння другого порядку слід відносити менш важливі транспортні вузли, але у той же час це міські поселення з великим власним рекреаційно-пізнавальним потенціалом. Серед них Самбір, Дрогобич, Трускавець, Сколе, Моршин у Львівській області; Болахів, Долина, Яремча, Ворохта, Верховина, Косів у Івано-Франківській; Вижниця, Берегомет, Сторожинець – у Чернівецькій; Великий Березний, Свалява, Іршава, Берегово, Виноградів, Воловець, Міжгір'я, Хуст, Солотвино, Рахів – у Закарпатській. Форпостами третього порядку можна розглядати здебільшого селища, які розміщені, власне у гірській території і мають невелику мережу місцевого сполучення. Прикладами таких поселень є Старий Самбір, Турка, Славське, Рожнятів, Богородчани, Солотвин, Надвірна, Яблунів, Кути, Путила, Красноільськ, Перечин, Дубове, Усть Чорна, Великий Бичків, Ясіня.

Івано-Франківськ – форпост рекреаційного освоєння Українських Карпат першого порядку, а тому повинен максимально використовувати цей свій статус, сприяти його поглибленню.

Попередній досвід Вивченню туристично-рекреаційного потенціалу та туристичної інфраструктури Українських Карпат присвячені праці науковців Інституту регіональних досліджень НАН України (м. Львів), Львівського, Чернівецького та Прикарпатського національних університетів. Найбільш вагомим напрацюванням у цій царині належать М.Долішньому, М.Голубцю, О.Адаменку, Б.Голояду, В.Руденку, С. Стойку, В.Гетьману та ін. Проте існує необхідність подальшого вивчення різних аспектів оптимізації рекреаційного освоєння Українських Карпат та ролі у цьому процесі великих транспортно-рекреаційних центрів.

Мета, постановка завдання. Виходячи з важливої ролі Івано-Франківська як форпосту рекреаційного освоєння Українських Карпат, у публікації ставиться мета дати комплексну оцінку стану використання рекреаційно-туристичного потенціалу у місті, особливо у приміській зоні обласного центру. Передусім це стосується забезпеченості міста рекреаційно-пізнавальними об'єктами і такими, які займаються обслуговуванням туристів, вдосконаленням транспортної інфраструктури міста. При цьому ця рекреаційно-туристична спеціалізація господарської діяльності повинна охоплювати не тільки саме місто, але і все ширшу прилеглу зону поселень, яка тяжіє до обласного центру.

Однією з основних причин, яка змушує більшу увагу приділяти питанню формування туристської (рекреаційної) спеціалізації у приміській території Івано-Франківська є характер планування та забудови центральної частини міста.

Виклад основного матеріалу. Туристична діяльність потребує інтенсивного освоєння території та відповідного розвитку інфраструктури, сфери послуг, екологічного оздоровлення довкілля, громадської безпеки, політичної стабільності [8 с.560]. У межах приміської зони Івано-Франківська туристична індустрія позитивно впливає на розвиток інших галузей, що прямо

не пов'язані із туризмом, таких, як будівництво, транспорт, зв'язок, комунально-побутове господарство тощо. Рекреація і туризм сприяють розвитку та розбудові окремих частин приміської зони, створюючи нові робочі місця, стимулюючи розвиток місцевої промисловості, сільського господарства, сфери послуг, підвищуючи загальний благоустрій міст і сіл, відроджуючи місцеві традиції.

Домінуючу роль у розвитку туризму відіграє на сьогодні Івано-Франківськ. Місто Івано-Франківськ займає одне з провідних місць у Карпатському регіоні України за рівнем забезпеченості цінними історико-культурними та природно-рекреаційними ресурсами, здатними генерувати значний туристичний інтерес для вітчизняних та іноземних подорожуючих. Варто відзначити, що останнім часом у місті Івано-Франківську приділяється чимала увага покращенню стану і розвитку рекреаційно-туристичного комплексу. Так, за останні роки була проведена робота з масштабної реконструкції найвизначніших пам'яток історії і культури міста і приміської зони. Тут останнім часом спостерігається стійка тенденція до зростання кількості туристичних фірм і збільшується чисельність туристів.

Зараз у місті туристичні послуги надають 95 ліцензованих туристичних фірм, що становить 65% від зареєстрованих підприємств цього виду діяльності в області. Туристичними послугами за 2009 року в місті скористалися майже 29 тисяч екскурсантів, обсяги обслуговування у грошовому виразі склали понад 18,5 млн. грн., сплата до бюджету – більше 1 млн. грн.

В обласному центрі успішно реалізується Програма розвитку туристичної інфраструктури міста Івано-Франківська на період 2007–2011 рр. В останні роки активно проводиться масштабна рекламна кампанія, що промоціє місто як „Туристичні ворота у Карпати” з метою вдосконалення туристичних можливостей обласного центру. Так, тільки у 2009 році організовано участь туристичних підприємств міста у Міжнародній туристичній виставці UITT 2009 «Україна. Подорожі та Туризм» у м. Києві; Міжнародній асамблеї туристичного бізнесу та виставці «Турмаркет-2009» у м. Одеса. Транспортна система

представлена залізничним, автомобільним та повітряним видами транспорту. Територія області входить у зону розвитку міжнародних транспортних коридорів. Місто Івано-Франківськ, де сходяться залізничні маршрути із чотирьох напрямків, є основним залізничним вузлом Івано-Франківської області. Курсують міжнародні потяги, що забезпечують пряме сполучення області із Білорусією, Польщею, Росією, Молдовою. На території регіону є міжнародний аеропорт "Івано-Франківськ", де виконуються регулярні рейси на Київ, чартерні міжнародні рейси. Також щороку збільшується кількість автомобілів. Це сприяє розвитку туристично-рекреаційної інфраструктури регіону.

На території міста Івано-Франківська налічується значна кількість історико-культурних закладів, серед них: музеї (9), театри (2); закладів громадського харчування – ресторани (59), кафе-бари (139), піцерії (11), готелі (33). Для подальшого розвитку туризму та перетворення Івано-Франківська на значний туристичний регіон необхідно розвивати прилеглі території.

Розвиток приміської зони сприяє розширенню міського середовища для покращення життєдіяльності людини, стійкого соціально-економічного та просторового розвитку міста, ефективного здійснення містом Івано-Франківськом функцій обласного центру та форпосту рекреаційного освоєння регіону Українських Карпат. Приміські зони мають важливе значення для подальшого розвитку поселенської мережі та господарського комплексу України в цілому.

Підвищення якості управління територією області та прийняття ефективних рішень у сфері туризму передбачає забезпечення раціонального використання земель не тільки конкретних населених пунктів, але і прилеглих до них територій. Чинне законодавство сприяє оптимальному залученню мінеральних і рекреаційних ресурсів та об'єктів культурної спадщини, захисту територій від несприятливих природних явищ, запобіганню виникнення техногенних аварій тощо. Завдяки цьому у приміській зоні Івано-Франківська розвиток туристичної інфраструктури на перспективу передбачає вирішення

різноманітних завдань, із яких найважливішими видаються наступні: запровадження системи просторового планування розвитку території для мінімізації негативних наслідків від діяльності в сфері туризму; рівномірна розбудова закладів розміщення та харчування з різним рівнем обслуговування; спорудження рекреаційної, культурно-розважальної та спортивної інфраструктури, що спрямована на конкретних споживачів; розбудова туристичної інфраструктури в межах заповідних територій; ширше використання атракцій регіону для потреб туристів; покращення доступності для осіб з обмеженими можливостями та літніх людей.

Висновки. Активізація освоєння рекреаційно-туристичного потенціалу прилеглої частини Карпатського регіону є пріоритетним напрямком соціально-економічного розвитку Івано-Франківська та його приміської зони. Цьому сприяють особливості географічного розміщення та рельєфу, транспортна інфраструктура, багатство природного, історико-культурного та туристично-рекреаційного потенціалів. Розширення міжнародних зв'язків відкриває великі можливості для просування туристичного продукту області на світовому ринку, залучення до світового інформаційного простору, передового досвіду організації туристичної діяльності.

Однак, проблемними на сьогодні в межах приміської зони Івано-Франківська є недостатньо ефективне та раціональне використання наявних ресурсів, відставання у розвитку туристичної індустрії, яка б відповідала сьогоденним запитам. Це, насамперед, нестача розвиненої рекреаційно-туристичної інфраструктури, низька якість обслуговування, недостатність якісної реклами та глибинної інформації про туристичні послуги, повноцінної, адаптованої до Європейських інтеграційних процесів регіональної політики розвитку туризму. Недостатньо використовується рекреаційний потенціал для розвитку туризму в сільській місцевості – як важливий засіб зменшення безробіття та подолання бідності в регіоні.

Список літератури

1. Транспортні шляхи та проблеми оптимізації природокористування в Українських Карпатах: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції [“Екологія: Проблеми адаптивно-ландшафтного землеробства”], (м. Івано-Франківськ, 2006 р.) / Івано-Франківськ, Коломийська дослідна станція Гілецький Й. Р – Івано-Франківськ. : Симфонія форте, 2006. – С. 124–127.
2. Долишній М.І. Регіональна політика на рубежі ХХ – ХХІ століть: нові пріоритети / Долишній М.І. – К. : Наукова думка, 2006. – 511 с.
3. Концептуальні засади сталого розвитку гірського регіону / за ред. М.Голубця – Л.: Полі, 2007. – 286 с.
4. Поповкін В.А. Регіонально-цілісний підхід в економіці / Поповкін В.А. – К. : Наукова думка, 1993. – 168 с.
5. Руденко В.П. Природно-ресурсний потенціал природних регіонів України / Руденко В.П., Вацеба В.Я., Соловей Т.В. – Чернівці: Рута, 2001. – 268 с.
6. Руденко В.П. Географическое разнообразие природно-ресурсного потенциала регионов Украины: [Монографія] / Руденко В.П. – Красноярск: КГТЭИ, 2007. – 168 с.
7. Украинские Карпаты. Экономика / [М.И. Долишний, С.Н.Злупко, С.М. Писаренко и др.]; отв. ред. М.И.Долишний. – Киев: Наукова думка, 1988. – 224 с.
- 8.Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики / Топчієв О.Г. – Одеса: Астропринт, 2005. – 631 с.
- 9.Стратегія розвитку та маркетингу туризму Івано-Франківської області до 2015.-Івано-Франківськ, 2007. - 222с.